

ECOLOGISCH ONDERZOEK
VOOR EEN VOORMALIGE KERK EN EEN SCHOOL
AAN DE KINKHORSTSTRAAT TE MEPPEL
CONCEPT

ECOLOGISCH ONDERZOEK VOOR EEN VOORMALIGE KERK EN EEN
SCHOOL AAN DE KINKHORSTSTRAAT TE MEPPEL

Gebruik en overname van gegevens
alleen toegestaan met volledige bronvermelding:

*Buro Bakker (2012);
Ecologisch onderzoek voor een voormalige kerk en een school aan de Kinkborststraat te Meppel
Buro Bakker adviesburo voor ecologie BV te Assen,
in opdracht van Actium Wonen.*

in opdracht van:

ACTIUM WONEN

contactpersoon:

DHR. S. MEHANOVIC

uitgevoerd door:

BURO BAKKER ADVIESBURO VOOR ECOLOGIE BV
Weiersloop 9 Postbus 10034 9400 CA Assen - tel. 0592-313389 - info@burobakker.nl

Projectleiding:
Ir. M.S. Van Kerkevoorde

Veldwerk & Rapportage:
Ing. R. Zwerver

Inhoud

1	INLEIDING.....	1
1.1	AANLEIDING EN DOEL	1
1.2	WETTELIJK KADER	1
1.3	METHODE.....	1
1.4	PLANGEBIED	2
1.5	VOORGENOMEN ONTWIKKELING.....	3
2	ECOLOGISCH ONDERZOEK VLEERMUIZEN EN STEENMARTER	4
2.1	STEENMARTER.....	4
2.2	VLEERMUIZEN	4
3	CONCLUSIES	7
3.1	SAMENVATTING ZWAAR EN MATIG ZWAAR BESCHERMDE SOORTEN.....	7
3.2	SAMENVATTING VERVOLG.....	7
4	BRONNEN	9
	BIJLAGE I FLORA- EN FAUNAWET	
	Toetsingskader Flora- en faunawet.....	
	BIJLAGE II ALTERNATIEVE VERBLIJFPLAATSEN IN NIEUWBOUW	

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING EN DOEL

In het centrum van Meppel bestaan plannen voor de bouw van 19 grondgebonden huurwoningen op de locatie van de Mgr. Niermanschool aan de Kinkhorststraat en 28 huurappartementen op de locatie van de voormalige Rooms Katholieke kerk aan de Grote Oever. Mocht besloten worden dat de Niermanschool op de huidige locatie gehuisvest blijft, dan betekent dit dat Actium alleen de kerklocatie zal herontwikkelen.

Nadat Milieu adviesbureau Ecoreest in juli 2011 had vastgesteld dat er potentiële waarden aanwezig zijn voor Steenmarter en vleermuizen is Buro Bakker in oktober 2011 gevraagd om nader onderzoek te verrichten naar de aanwezigheid van deze soorten.

1.2 WETTELIJK KADER

De Nederlandse natuurwetgeving is gebaseerd op de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. De soortbescherming is hierbij uitgewerkt in de Flora- en faunawet. Deze wet beschermt een aantal veelal zeldzame of kwetsbare planten- en diersoorten. Relevant zijn in het kader van deze quickscan vooral de bepalingen die van toepassing zijn op ruimtelijk inrichting en ontwikkeling. De Flora- en faunawet is overal in Nederland van toepassing, ongeacht het type of de omvang van de werkzaamheden of activiteiten.

Er worden in de Flora- en faunawet drie verschillende beschermingsniveaus gehanteerd: een lichte, een matige en een zware bescherming. Voor soorten met een lichte bescherming geldt een algehele vrijstelling van de verbodsbepalingen. Bij matig en zwaar beschermde soorten zijn mitigerende maatregelen van toepassing als effecten van de gewenste ontwikkeling niet uitgesloten kunnen worden. Dit betekent dat ontwerp, planning en/of uitvoering afgestemd moeten worden op de beschermde soorten, zodanig dat de functionaliteit van de verblijfplaats van deze soorten behouden blijft. Een ontheffingsprocedure treedt in werking als mitigatie niet mogelijk is.

Een toelichting op de Flora- en faunawet staat in Bijlage I.

1.3 METHODE

Voor de beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde soorten zijn de meest actuele en relevante bronnen geraadpleegd (zie bronnen achter in dit rapport). Op 15 december 2011 is een veldbezoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van winterverblijfplaatsen van vleermuizen en verblijfplaatsen van Steenmarter.

Verdeeld over de het voorjaar en de zomer van 2012 is onderzoek verricht naar verblijfplaatsen van vleermuizen in de gebouwen en de aanwezigheid van belangrijk foerageergebied en vliegroutes.

Dit onderzoek is uitgevoerd volgens het vleermuisprotocol (Netwerk Groene Bureaus) met behulp van een Petterson D240x batdetector en digitale opnameapparatuur. Alle veldbezoeken zijn uitgevoerd onder voor vleermuizen geschikte omstandigheden (zie tabel 1). Dit betekent boven de 10°C, droog en weinig wind.

Tabel 1. Omstandigheden veldbezoeken

Datum	Zonsondergang	Start	Einde	Temperatuur	Wind	Bewolking
15 december	Onderzoek verblijfplaatsen Steenmarter en vleermuizen	21.15 uur	22.30 uur	15°C	Matig	Half bewolkt
22 mei		22.01 uur	23.45 uur	13 °C	Matig	Zwaar bewolkt
26 juli 2012		21.35 uur	23.30 uur	14°C	Licht	Licht bewolkt
24 augustus		20.38 uur	22.30 uur	14°C	Zwak	Zwaar bewolkt
11 sept 2012		19.55 uur	21.30 uur	11°C	Matig	Zwaar bewolkt

1.4 PLANGEBIED

Het plangebied aan de Grote oever en de Kinkhorststraat is gelegen in het centrum van Meppel, in de gemeente Meppel, in de Provincie Drenthe.

Figuur 1: De ligging van het plangebied. (Bron: Google Earth Pro).

Het plangebied bevindt zich in stedelijk gebied en bestaat voor een groot deel uit verharding. Tussen de voormalige kerk en het schoolgebouw is een strook groen aanwezig met een aantal grote bomen. Voor het overige is rondom de gebouwen enige erfbeplanting aanwezig.

Figuur 2: Impressie van het plangebied.

1.5 VOORGENOMEN ONTWIKKELING

Op de locatie van de zowel de voormalige kerk als de school is nieuwbouw voorzien. De kerk zal zeker worden gesloopt, van de school is dit nog onduidelijk. Alle aanwezige bomen en struiken zullen worden gerooid.

2 ECOLOGISCH ONDERZOEK VLEERMUIZEN EN STEENMARTER

In de volgende paragrafen worden de bevindingen van het nader onderzoek naar vleermuizen en Steenmarter uiteen gezet.

Tevens worden de effecten beoordeeld die de voorgenomen ontwikkeling heeft op beschermde fauna.

2.1 STEENMARTER

Op een drietal locaties werden prooiresten van vogels aangetroffen in de kelder van het kerkgebouw. Verspreid door de kerk werden ongeveer vijf uitwerpselen aangetroffen. Het is duidelijk dat de locatie af en toe door Steenmarters wordt bezocht. Mogelijk wordt er 's nachts gefoerageerd of worden elders gevangen prooien in de beschutting van het gebouw verschalkt. Er is echter geen sprake van een vaste verblijfplaats, daarvoor werden te weinig sporen aangetroffen. In de aanwezige plafonds werden geen aanwijzingen voor bewoning door Steenmarters gevonden. Op alle locaties is veel licht aanwezig. Belangrijke verblijfplaatsen worden doorgaans gekenmerkt door tal van prooiresten en een overvloed aan uitwerpselen.

Figuur 3: Sporen van Steenmarter in de voormalige kerk.

2.2 VLEERMUIZEN

Verblijfplaatsen

Het onderzoek naar vleermuizen heeft zich toegespitst op het vaststellen van verblijfplaatsen in de gebouwen binnen het plangebied. Er werd tijdens het laatste bezoek op 11 september een uitvliegende Gewone dwergvleermuis waargenomen aan de achterzijde van de voormalige kerk op een plek die vanaf de openbare weg moeilijk zichtbaar is. Al tijdens het bezoek van 24 augustus werd hier vroeg op de avond een jagende vleermuis waargenomen. Onduidelijk is of het dier hier de gehele zomer al verbleef of pas vanaf de tweede helft van de zomer de verblijfplaats heeft betrokken. Doorgaans betreffen solitair verblijvende Gewone dwergvleermuizen mannetjes. Tijdens het laatste veldbezoek dat werd gebracht werden later op de avond paarroepen van Gewone dwergvleermuizen gehoord, nabij de verblijfplaats, dit duidt eveneens op de aanwezigheid van een mannetje in een zogenaamde paarverblijfplaats. Het dier verblijft vermoedelijk in de spouwmuur en gebruikt stootvoegen en kieren onder de dakrand als in- en uitvliegopening (zie figuur 4). Omdat het gebouw onverwarmd is, is het onwaarschijnlijk dat de locatie ook als winterverblijfplaats wordt gebruikt.

In het schoolgebouw zijn geen verblijfplaatsen aanwezig. Vlak na zonsondergang komen wel enkele Gewone dwergvleermuizen jagen bij de school. Deze dieren zijn vermoedelijk afkomstig van een vrij grote kraamkolonie die zich bevindt aan de Havenstraat 1 op korte afstand van het onderzoeksgebied.

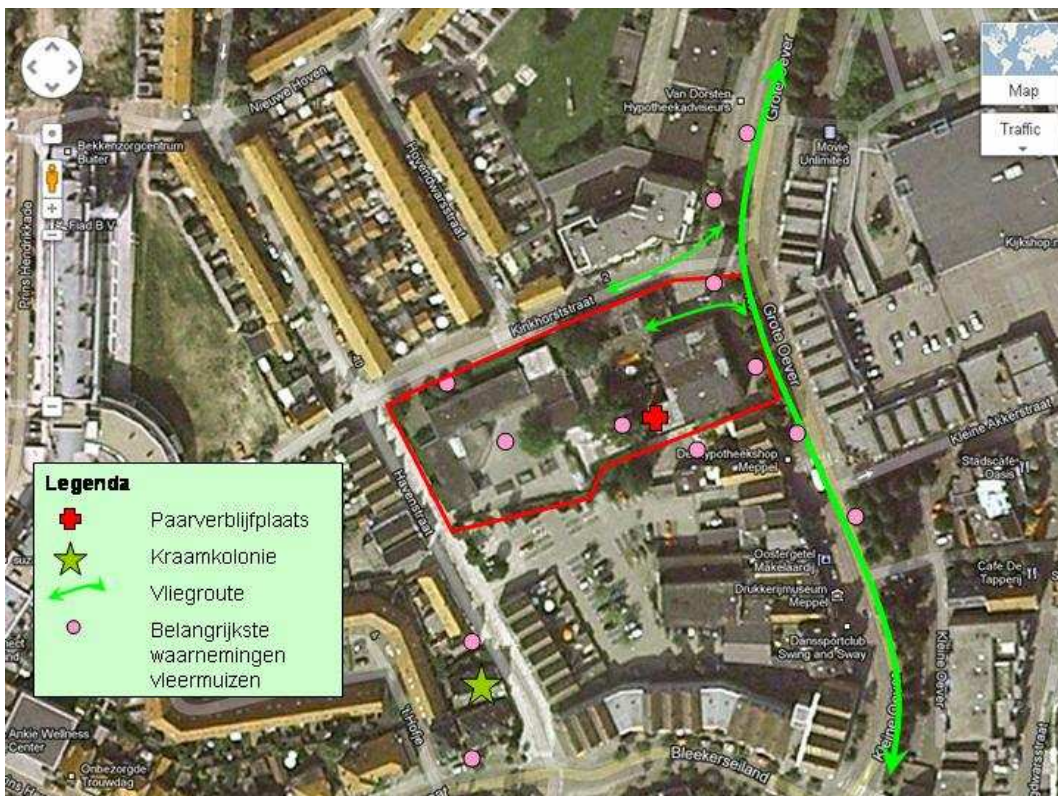

Figuur 4: De achterkant van de kerk (resp gezien vanuit noordwestelijke en zuidwestelijke richting) waar een uitvliegende Gewone dwergvleermuis werd waargenomen. De rode pijlen geven mogelijke uitvliegopeningen weer. Het dier werd uitvliegend gezien vanuit de rechter locatie.

Belangrijke vliegroutes

De bomenrij langs de Grote oever vormt een doorgaande vliegroute van Gewone dwergvleermuizen in noord-zuidelijke richting. Vanaf deze vliegroute vliegen steeds af en toe exemplaren de Kinkhorststraat in. Eveneens haken vleermuizen hier in op de vliegroute in omgekeerde richting.

In het plangebied zelf zijn geen belangrijke vliegroutes aanwezig.

Figuur 5: Verspreiding Gewone dwergvleermuis. De paarverblijfplaats binnen het plangebied is met een rood kruis aangegeven

Belangrijk foerageergebied

Het plangebied wordt niet intensief als jachtgebied gebruikt, er is derhalve geen onmisbaar foerageergebied aanwezig.

Er is in het plangebied geen open water aanwezig. De aanwezigheid van essentiële drinkwaterplekken kunnen worden uitgesloten.

Effecten en vervolg

Door de sloop van de gebouwen in het plangebied zal een verblijfplaats van Gewone dwergvleermuis verloren gaan.

Mitigerende maatregelen zoals het aanbieden van tijdelijk onderkomen tijdens de werkzaamheden en het verzorgen van vervangende verblijfplaatsen in de nieuwbouw dienen te worden beschreven in een activiteitenplan. Op basis waarvan een ontheffing van de Flora- en faunawet kan worden aangevraagd.

3 CONCLUSIES

3.1 SAMENVATTING ZWAAR EN MATIG ZWAAR BESCHERMDE SOORTEN

Tabel 2 toont de aanwezige zwaar en matig zwaar beschermde soorten waar tijdens de werkzaamheden rekening mee dient te worden gehouden.

Tabel 2 Overzicht van in het plangebied voorkomende zwaar of matig zwaar beschermde fauna.

Soortgroep	Soort	Functie	Beschermings-regime
Zoogdieren	Gewone dwergvleermuis (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)	Verblijfplaats (paar-verblijf)	Zwaar beschermd
	Steenmarter (<i>Martes foina</i>)	Sporadisch aanwezig	Matig zwaar beschermd

De overige in het plangebied gevonden en te verwachten soorten zijn licht beschermd. Voor deze soorten geldt een vrijstelling. Een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet hoeft voor deze soorten niet te worden aangevraagd. De algemene zorgplicht (zie Bijlage 1) is dan wel van kracht.

3.2 SAMENVATTING VERVOLG

- De Steenmarter is sporadisch aanwezig, er is geen sprake van een vaste verblijfplaats.
- Gewone dwergvleermuis gebruikt de spouwmuur aan de achterzijde van de voormalige kerk als verblijfplaats. Kieren onder de dakafdekking en stootvoegen in de muur worden als in- en uitvliegopening gebruikt (zie § 2.2).
- Mitigerende maatregelen zoals het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen op strategische locaties, tijdens en na voltooiing van de bouw, dienen te worden beschreven in een activiteitenplan. Op basis waarvan een ontheffing van de Flora- en faunawet kan worden aangevraagd.
- Ten aanzien van licht beschermde soorten is de zorgplicht van kracht (zie § 2.7)

3.3 VOORSTEL MOGELIJKE MITIGERENDE MAATREGELEN IN ACTIVITEITENPLAN

In een activiteitenplan dienen mitigerende maatregelen specifiek voor dit project te worden uitgewerkt. In zijn algemeenheid dienen de volgende stappen genomen te worden;

1. Alternatieve verblijfplaatsen d.m.v. kasten

Allereerst dienen er zo spoedig mogelijk alternatieve verblijfplaatsen te worden aangeboden. Iedere verblijfplaats van Gewone dwergvleermuis dient 4 tot 6-voudig te worden gecompenseerd. Hiervoor kunnen kasten worden gebruikt die op geschikte locaties nabij het plangebied moeten worden ophangen. Dit houdt globaal in; een locatie op het zuidwesten, op minimaal 4 meter hoogte en met een vrije aanvliegroute. Hiervoor kunnen onder andere kasten van het type Roemenië of schaalmodellen van het merk Schwegler worden gebruikt. Vleermuiskasten dienen ten minste drie maanden voorafgaand aan de sloop te worden aangebracht.

2. Ongeschikt maken bebouwing

Voorafgaand aan de sloop zal de huidige bebouwing in de minst kritische periode ongeschikt moeten worden gemaakt voor vleermuizen. De minst kwetsbare perioden voor vleermuizen betreft oktober (voor de winterrust) en april (voor de kraamperiode).

Het ongeschikt maken van bebouwing dient minimaal één week, maar liever 2 weken vóór de sloop, te worden uitgevoerd. Hierbij mag de temperatuur het eerste gedeelte van de nacht niet lager te zijn dan 10 graden Celsius en bij afwezigheid van harde regen en wind. Zodoende zullen vleermuizen actief zijn en uit eigen beweging alternatieve verblijfplaatsen kunnen zoeken.

Het ongeschikt maken van de bebouwing dient te gebeuren door de spouwmuur aan de achterzijde van de kerk van boven af open te werken zodat tocht en licht de spouwmuur binnen kan treden waardoor deze ongeschikt wordt voor bewoning door vleermuizen.

3. Controle voorafgaand aan sloop

Enkele dagen voorafgaand aan de sloopwerkzaamheden dient er, middels een batdetector, onderzocht te worden of er nog vleermuizen in de bebouwing aanwezig zijn. Wanneer met zekerheid kan worden vastgesteld dat er geen vleermuizen meer in de te slopen bebouwing aanwezig zijn, kan worden begonnen met de sloop. Indien tijdens de controleronde uitvliegende dieren worden waargenomen, dienen er aanvullende maatregelen te worden getroffen zoals het maken van gaten in de spouwmuren, om de bebouwing sneller ongeschikt te maken voor vleermuizen.

4. Uitvoering sloop

De sloop van de bebouwing dient op een vleermuisvriendelijke wijze te worden uitgevoerd. De minst kwetsbare perioden voor vleermuizen betreft oktober (voor de winterrust) en april (voor de kraamperiode). Het slopen dient voorzichtig en met beleid plaats te vinden door middel van strippen: het gefaseerd slopen van het gebouw, waarbij spouwmuren voorzichtig worden opengebrouwen, voordat de muren worden gesloopt.

Mocht er ondanks alle voorzorgsmaatregelen tijdens de sloop onverhoopt nog een vleermuis worden aangetroffen, dan dienen de werkzaamheden tijdelijk te worden gestaakt en dient er eerst een vleermuisdeskundige te worden geraadpleegd.

Werkzaamheden in de april en oktober dienen uitsluitend tijdens relatief warme dagen ($> 5^{\circ}\text{C}$) met gunstige weersomstandigheden (droog, geen tot matige wind) plaats te vinden.

5. Alternatieve verblijfplaatsen in de nieuwbouw

Om op een duurzame wijze verblijfplaatsen te garanderen, zullen voorzieningen in de nieuwbouw gerealiseerd moeten worden. Dit kan door middel van het toepassen van inmetsestenen, daklijsten en boeiboorden. Ook kunnen de spouwmuren (deels) toegankelijk worden gemaakt. In bijlage II zijn enkele voorbeelden hiervoor weergegeven.

4 BRONNEN

Ecoreest, 2011. Quicksan Flora- en faunawet ter plaatse van Grote oever 140/142 en Kinkhorststraat 13, te Meppel

Zoogdieren

Broekhuijzen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk, J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging.

Lange, R., P. Twisk, A. van Winden en A. van Diepenbeek, 1994. Zoogdieren van West-Europa. KNNV Uitgeverij.

Kapteyn, K., 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co Uitgevers, Haarlem.

Overig

www.waarneming.nl

www.telmee.nl

Google Earth Pro. 2009 Tele Atlas.

Ministerie van EL&I, 2011. Kaartenmachine beschermde natuurgebieden:

www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/googlemapszoek.aspx

BIJLAGE I FLORA- EN FAUNAWET

Wetsartikelen

Door de in april 2002 in werking getreden Flora- en faunawet is de verplichting ontstaan om ruimtelijke plannen aan deze wet te toetsen. Het doel van de wet is om in het wild levende planten en dieren te beschermen. Voor dit project zijn de volgende artikelen van de wet relevant:

- Artikel 2 legt een zorgplicht op. Dat houdt in dat ingrepen zodanig worden uitgevoerd dat de beïnvloeding van de in het wild levende soorten planten en dieren minimaal is.
- Artikel 8 verbiedt het plukken, verzamelen, afsnijden, uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen van beschermde inheemse planten.
- Artikel 9 verbiedt het doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 10 verbiedt het verontrusten van beschermde dieren.
- Artikel 11 verbiedt het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten of holen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 75 biedt de mogelijkheid ontheffing aan te vragen van de verbodsbepalingen.

Beschermingscategorieën

De Flora- en faunawet in samenhang met het Besluit en de Regeling beschermde dier- en plantensoorten biedt de mogelijkheid tot het verkrijgen van vrijstellingen en ontheffingen van die verboden, mits aan voorwaarden wordt voldaan. De volgende beschermingsregimes worden onderscheiden:

Licht beschermde soorten. Hieronder vallen de zogenaamde tabel 1-soorten. Dit betreft een aantal beschermde, maar algemene soorten in Nederland, waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt op voorhand een vrijstelling, mits bij ingrepen sprake is van de uitvoering van bepaalde werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Matig beschermde soorten. Dit betreft soorten waarvoor niet op voorhand vrijstelling of ontheffing wordt verleend. Voor deze soorten geldt een vrijstelling, als volgens een door de Minister van LNV (thans EL&I) goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Als niet volgens een gedragscode wordt gewerkt, zal voor deze soorten een ontheffing aangevraagd moeten worden. Deze ontheffing wordt verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten (de zogenaamde lichte toets).

Zwaar beschermde soorten. Dit zijn soorten die vermeld zijn in bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, alsmede soorten die voorkomen op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn alsmede de van nature binnen de Europese Unie voorkomende vogelsoorten. Een ontheffing met betrekking tot deze soorten wordt verleend als wordt voldaan aan drie criteria: 1) er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten; 2) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang; 3) er is geen andere bevredigende oplossing. Aan de alle drie de criteria moet worden voldaan. Deze vormen gezamenlijk de zogenaamde uitgebreide toets.

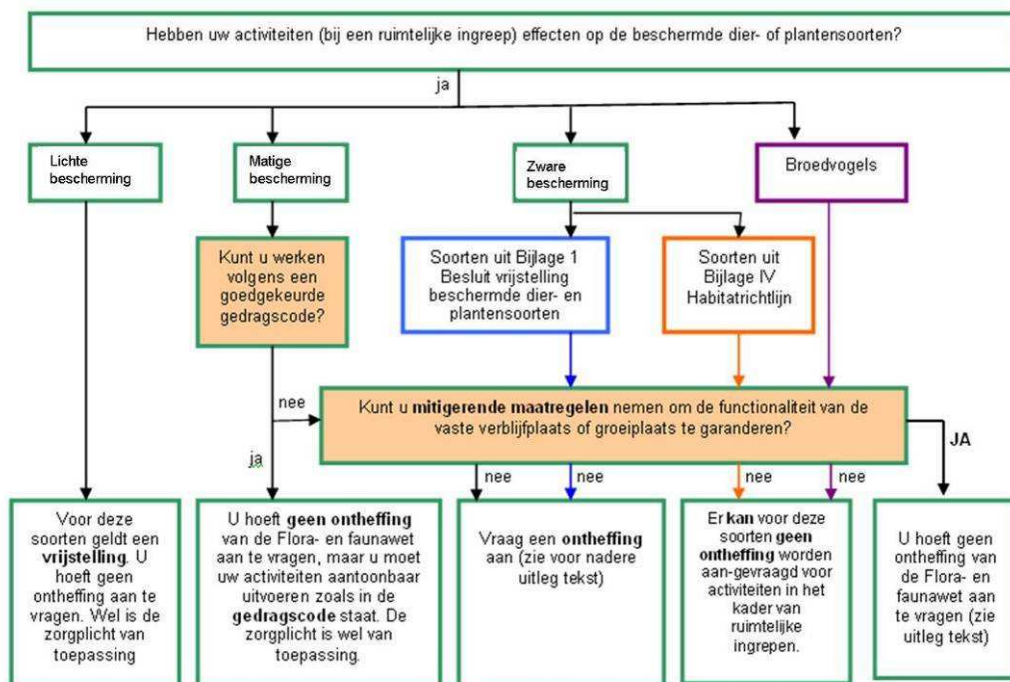
Broedvogels Voor vogels, evenals voor diersoorten genoemd op bijlage IV van de Habitatrichtlijn en bepaalde soorten die bij amvb zijn aangewezen, geldt ingevolge de Flora- en wet het zwaardere beschermingsregime. Dit beschermingsregime is aan de orde bij de ontheffingverlening. Werkzaamheden waarbij nesten of vaste rust- en verblijfplaatsen worden beschadigd, vernield, uitgehaald, weggenomen of verstoord, zijn op grond van artikel 11 Flora-

en faunawet verboden. Voor veel vogels wordt aangenomen dat zij alleen tijdens het broedseizoen een nestplaats respectievelijk een vaste rust- en verblijfplaats hebben en buiten deze periode niet. Om te voorkomen dat in strijd wordt gehandeld met het verbod van artikel 11 Flora- en faunawet, dient in dat geval het broedseizoen te worden ontzien. Voor een kleine groep vogels geldt dat zij hun nestplaatsen respectievelijk hun vaste rust- en verblijfplaatsen jaarrond in gebruik (kunnen) hebben. Deze plaatsen vallen dan ook jaarrond onder het beschermingsregime van artikel 11. De vogelsoorten waarvoor dit geldt, zijn door de Dienst Regelingen van het Ministerie van EL&I vermeld op de "Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep" van augustus 2009. Door het treffen van mitigerende maatregelen kan worden voorkomen dat in strijd wordt gehandeld met de verbodsbepaling van artikel 11 Flora- en faunawet. Indien aantasting of versterking van de nestplaats of de vaste rust- en verblijfplaats niet te voorkomen is, dient een ontheffingsaanvraag te worden ingediend.

TOETSINGSKADER FLORA- EN FAUNAWET

Stroomschema

Op 26 augustus 2009 is door het toenmalige ministerie van LNV een aangepast beoordelingschema voor de ontheffingsplicht bij ruimtelijke ingrepen gepubliceerd (Min. LNV, 2009). Centraal in deze beoordelingswijze staan de mitigerende maatregelen waarmee de functionele leefomgeving van beschermde planten en dieren behouden moet blijven. Pas als de effecten van de beoogde ruimtelijke ingrepen op beschermde soorten niet gemitigeerd kunnen worden, is er in het kader van de Flora- en faunawet sprake van een ontheffingsplicht. In het stroomschema in figuur A is de beoordelingswijze voor soorten met een verschillend beschermingsregime uitgewerkt.

Figuur A. Stroomschema van de werking van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen (op basis van: ministerie van LNV, 2009).

Mitigatie als uitgangspunt

Als er bij de effectenbeoordeling van een activiteit is vastgesteld dat negatieve gevolgen op beschermde soorten kunnen optreden (dat wil zeggen: overtreding van de verbodsbepalingen van artikel 8 t/m 12 in de Flora- en faunawet), zijn vervolgstappen aan de orde. Met uitzondering van de categorie 1 soorten, waarvoor een vrijstelling geldt, staat het treffen van mitigerende maatregelen hierbij steeds centraal. Mitigerende maatregelen zijn gericht op het voorkomen van negatieve gevolgen van een activiteit. Onder mitigatie valt bijvoorbeeld het aanpassen van de planning van de werkzaamheden op de aanwezigheid van beschermde soorten, het wegvangen van dieren voorafgaand aan werkzaamheden of het aanbieden van alternatieve verblijf- en foerageerplekken.

De mitigerende maatregelen zijn voldoende als de functionaliteit van het leefgebied continu behouden blijft. Belangrijke aspecten hierbij zijn:

- Het leefgebied omvat naast een voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats ook de foerageergebieden en de migratieroutes die nodig zijn om de verblijfplaats te gebruiken.
- Ook een tijdelijke achteruitgang als gevolg van de activiteit is niet toegestaan. De mitigatie moet dus al werken op het moment dat het negatieve effect van de activiteit optreedt.
- Over het succes van de mitigerende maatregel dient een hoge mate van zekerheid te bestaan. Deze zekerheid kan bijvoorbeeld verkregen worden door wetenschappelijk onderzoek of aantoonbare praktijkervaringen.

Procedures per beschermingscategorie

Uit figuur A. blijkt dat er bij elke beschermingscategorie op een andere manier invulling gegeven kan worden aan de mitigatie van effecten.

Licht beschermde soorten. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Er geldt geen mitigatieverplichting. Wel is de zorgplicht van toepassing. Deze plicht houdt in dat iedereen bij al zijn handelen nadelige gevolgen voor alle in het wild levende dieren en planten zoveel mogelijk moet voorkomen. Het onnodig toebrengen van schade is niet toegestaan.

Matig beschermde soorten. Voor het uitvoeren van mitigerende maatregelen kan bij matig beschermde soorten worden teruggegrepen op een goedgekeurde gedragscode (of eventueel zelf een gedragscode worden opgesteld). Gedragscodes worden opgesteld door sectoren (zoals waterschappen, gemeenten of de bouwsector) en ter goedkeuring voorgelegd aan Dienst Regelingen. Iedereen kan gebruik maken van deze gedragscodes voor zover de betreffende activiteit en het effect hiervan op beschermde soorten in de gedragscode zijn opgenomen. De situatiespecifieke uitwerking van de mitigatie moet dan worden vastgelegd in een ecologisch werkprotocol. Als geen gedragscode beschikbaar is, geldt de werkwijze zoals bij zwaar beschermde -soorten is beschreven.

Zwaar beschermde soorten. Het werken volgens een gedragscode is bij zwaar beschermde soorten niet toegestaan. De mitigerende maatregelen moeten in dit geval worden vastgelegd in een activiteitenplan. In de praktijk zullen de mitigerende maatregelen die in een activiteitenplan worden vastgelegd veel overeenkomst vertonen met een werkprotocol voor matig beschermde soorten. Een wezenlijk verschil is dat er geen goedkeuring van Dienst Regelingen aan een activiteitenplan ten grondslag ligt. Formeel is deze goedkeuring niet nodig; met de uitvoering van mitigerende maatregelen worden negatieve effecten immers voorkomen. Het Ministerie van EL&I adviseert echter wel om het activiteitenplan ter beoordeling aan Dienst Regelingen voor te leggen. Een positieve afwijzing van de aanvraag van Dienst Regelingen verkleint de kans op vertraging, bijvoorbeeld als er iemand bezwaar maakt tegen de plannen.

Vogels. Voor broedvogels bestaat de mitigatie in de regel uit het ontzien van de broedtijd of het treffen van maatregelen om te voorkomen dat vogels in het projectgebied tot broeden komen. Voor soorten met een jaarrond beschermde nestplaats is daarnaast een omgevingscheck vereist. Hierbij moet worden vastgesteld of de soort zelfstandig in de omgeving

een vervangend nest kan vinden. Is dat niet het geval dan moet een alternatief nest worden aangeboden. Als ook dat niet mogelijk is, geldt er een ontheffingsplicht.

Ontheffingsplicht

Op het moment dat de functionaliteit van het leefgebied van beschermde soorten met het uitvoeren van mitigerende maatregelen niet gegarandeerd kan worden, is er sprake van een ontheffingsplicht. De aanvraag voor een ontheffing, of bij een WABO-procedure voor een zogenaamde verklaring van geen bedenkingen, wordt door Dienst Regelingen op de volgende criteria beoordeeld:

1. De gunstige staat van instandhouding van de soort
2. Is er sprake van een wettelijk belang (niet voor matig beschermde soorten)
3. Is er een alternatieve oplossing (niet voor matig beschermde soorten).

Dienst Regelingen zal beoordelen of het wettelijk belang zwaarder weegt dan overtreding van de verbodsbepalingen.

Voor soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (dit betreft een aantal van de zwaar beschermde soorten, waaronder alle vleermuizen) alsmede voor broedvogels geldt dat ruimtelijke ingrepen geen wettelijk belang zijn voor een ontheffing. Er dient sprake te zijn van een zwaarder belang, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid of grote redenen van openbaar belang. Als dit zwaardere belang niet aanwezig is, is voor deze soorten het uitvoeren van voldoende mitigerende maatregelen de enige manier om doorgang aan het initiatief te kunnen geven.

Rode lijsten

Soorten zijn opgenomen in Rode lijsten als ze worden bedreigd in hun voortbestaan. Deze lijsten omvatten verdwenen, ernstig bedreigde, bedreigde, kwetsbare en gevoelige planten en dieren in Nederland, verdeeld over achttien soortgroepen. Maatgevend voor plaatsing op deze lijst is mede de mate van afname van een soort in de afgelopen jaren. De Rode lijst biedt echter geen bescherming zoals de Flora- en faunawet dat doet. Voor het Ministerie van LNV zijn de Rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbeleid. Het Ministerie streeft ernaar dat een volgende Rode lijst, die per soortgroep elke tien jaar verschijnt, kleiner zal zijn dan de huidige lijst. Hiertoe stimuleert het Ministerie dat bij bescherming en beheer van gebieden rekening wordt gehouden met de Rode lijst-soorten, en dat zo nodig en zo mogelijk aanvullende soortgerichte maatregelen zullen worden genomen. Van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties mag worden verwacht dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode lijsten (Ministerie van LNV, 2004). In de Rode lijst worden diverse categorieën onderscheiden:

- ernstig bedreigd (EB): zeer sterk afgenomen en nu zeer zeldzaam;
- bedreigd (BE): sterk afgenomen en nu zeldzaam tot zeer zeldzaam, of zeer sterk afgenomen en nu zeldzaam;
- kwetsbaar (KW): matig afgenomen en nu vrij tot zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen en nu vrij zeldzaam;
- gevoelig (GE): stabiel of toegenomen maar zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen maar nog algemeen.

BIJLAGE II ALTERNATIEVE VERBLIJFPLAATSEN IN NIEUWBOUW

Om op een duurzame wijze verblijfplaatsen te garanderen, kunnen voorzieningen in nieuwbouw worden gerealiseerd. Vleermuizen hebben een diversiteit aan microklimaten nodig om, afhankelijk van de weersomstandigheden, de meest gunstige verblijfplaats te benutten. De meest ideale locatie voor verblijfplaatsen is op het zuid(west)en, zodat de meeste zon wordt gevangen.

Om geschikte voorzieningen in de nieuwbouw te realiseren zijn er diverse opties, namelijk;

1. Het voor vleermuizen toegankelijk maken van de spouwmuur
2. Het in metselen van inbouwstenen
3. Een combinatie van beide.

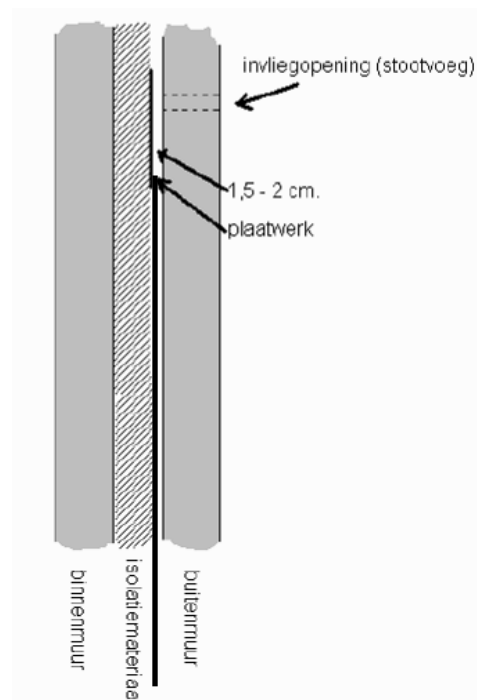
TOEGANKELIJKE SPOUWMUUR

De toekomstige bebouwing kan toegankelijk worden gemaakt voor vleermuizen, middels het aanbrengen van open stootvoegen in de muren waar dit bouwtechnisch mogelijk is (zie figuur 1). Er wordt ruimte in deze spouw gelaten achter en boven de open stootvoegen. De stootvoegen dienen 15-20 mm breed te zijn.

De stootvoegen dienen op minimaal 3 meter hoogte in een horizontale lijn aangebracht te worden. Door deze minimaal een halve meter onder de dakrand aan te brengen, wordt warmteverlies en tocht voorkomen. Vleermuizen verblijven vanwege de warmte graag bovenin een spouwruijnte. Door per spouwmuurdeel één rij open stootvoegen aan te brengen wordt voorkomen dat er tocht kan ontstaan in de spouwruijnte. De onderlinge afstand tussen de open stootvoegen zal tussen de 50-100cm moeten liggen. De eisen die gesteld worden aan de stootvoegen zijn alleen van toepassing op de muur delen waar een voor vleermuizen geschikte spouwruijnte aanwezig is. Er zal per locatie minimaal 1,5 bij 2m van de spouwmuur beschikbaar moeten zijn voor de vleermuizen. Er dient een luchtspouw van ca. 2cm aanwezig te zijn.

Indien de spouwmuuren worden geïsoleerd dan kan dat op de volgende wijze: Het isolatiemateriaal dat kan worden toegepast is spouwplaat Mupan Ultra, van het merk Isover. Deze plaat is aan de spouwzijde voorzien van aluminiumfolie. De folie voorkomt dat de vleermuizen hinder ondervinden van irriterende eigenschappen van de glaswolisolatie. Het materiaal zelf is te glad voor vleermuizen om houvast te hebben. Daarom dient er bij de open stootvoegen op een ruim oppervlak kunststof horreagaas of plaatwerk op de isolatie te worden aangebracht. Hierdoor hebben de dieren houvast aan het isolatiemateriaal. Het horreagaas/plaatwerk dient tot boven aan de dakrand te komen. Ook kan gekozen worden voor ruw, niet irriterend isolatiemateriaal die voldoende ruw is en houvast biedt.

Eventueel kunnen latten rondom het beschikbare gedeelte voor vleermuizen worden geplaatst, waardoor wordt voorkomen dat vleermuizen de hele spouwmuur gaan gebruiken. Echter zal bij gebruik van glad isolatiemateriaal, uitsluitend het gedeelte met horreagaas/plaatwerk toegankelijk voor vleermuizen zijn omdat ze hierop houvast hebben.

Figuur 1. Toegankelijk maken spouwmuur

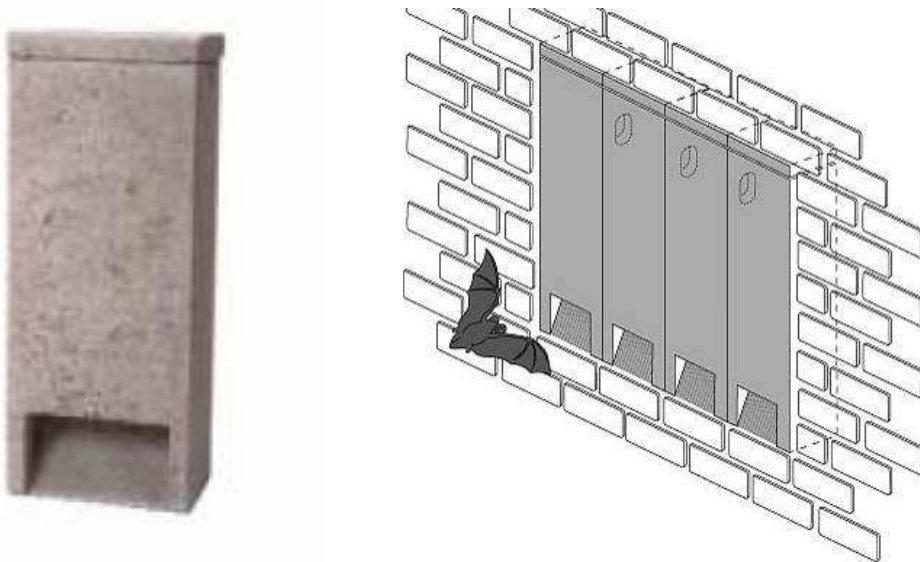
De aan- en uitvliegrouete dient permanent vrij van obstakels te zijn (bomen, palen etc). Ook dient voorkomen te worden dat gevel- en/of terreinverlichting op de verblijfplaatsen gericht staat. Door verlichting treedt verstoring op en kunnen aangebrachte verblijfplaatsen zelfs ongeschikt raken.

INBOUWSTENEN

Door het in metselen van enkele standaard vleermuizenkokers (type 2FR,) ontstaan permanente verblijfplaatsen voor gebouwbewonende vleermuizen (zie figuur 2).

Afhankelijk van de beschikbare ruimte, kunnen meerdere kasten naast elkaar geplaatst worden om voldoende ruimte te bieden. Door openingen in de zijkanten van de kasten staan deze met elkaar in verbinding. Aan de binnenzijde is een hangplank geïntegreerd, waarop de vleermuizen houvast hebben. De stenen zijn onderhoudsvrij, eventuele uitwerpselen vallen naar beneden en kunnen zich niet ophopen.

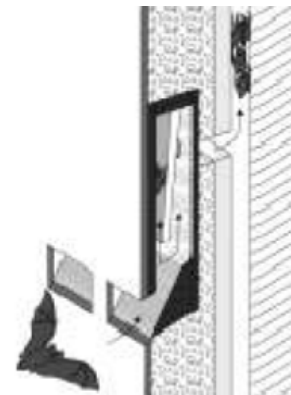
De afmetingen van de steen zijn: 47,5 bij 20 bij 12,5cm. De invliegbreedte betreft 15 cm met een diepte van 2 cm. De steen is te bestellen via waveka.nl of schweglershop.de en kost €69,70 p/s.

Figuur 2. Geschakelde vleermuiskokers (type 2FR Schwegler)

COMBINATIE INBOUWSTEEN - TOEGANKELIJKE SPOUWMUUR

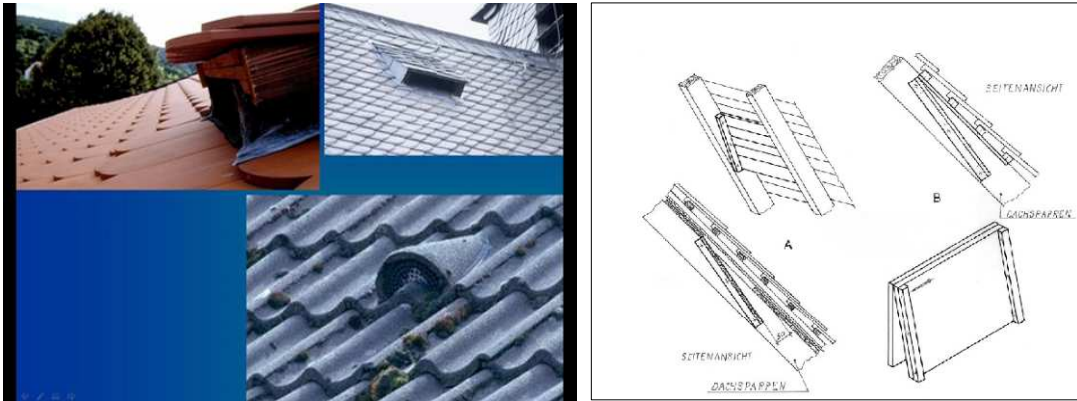
De inbouwstenen type 2FR hebben de mogelijkheid om aan de achterzijde een opening te creëren, zodat vleermuizen ook gebruik kunnen maken van de spouwmuur (zie figuur 3). Hierdoor zijn open stootvoegen geen noodzaak en hebben vleermuizen meer microklimaten tot hun beschikking. Het is van belang dat de spouwruimte rond de stenen geschikt is voor vleermuizen, conform eerder beschreven eisen (zie §3.1).

Figuur 3. Combinatie inbouwsteen en toegankelijke spouwmuur

VERBLIJFPLAATS IN DE DAKLAAG

Voor de Laatvlieger, die meestal de verblijfplaatsen in de daklaag heeft, biedt het inbouwen van verblijfplaatsen tussen de dakspanten de beste oplossing (zie figuur 4). Wanneer de dakbedekking uit meerdere lagen bestaat (A), dan is het wenselijk om de onderste daklatten te verwijderen, teneinde de opwarming van de verblijfplaats te bespoedigen. Wanneer dergelijke lagen ontbreken (B), dan kunnen de planken met een achterwand tussen de dakbalken aangebracht worden (B) (maatgeving in mm's) (Bron: vleermuizenindestad.nl).

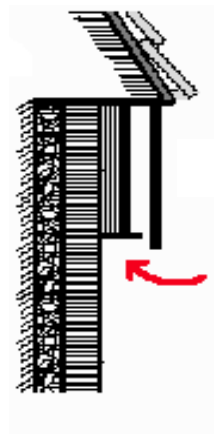
Figuur 4. Verblifplaatsen in de daklaag

OVERIGE VOORZIENINGEN

Als extra voorziening kan er betimmeringen aan de nieuwbouw worden aangebracht waar vleermuizen achter kunnen kruipen. Gevelbetimmering, zoals daklijsten of gootlijsten, kunnen toegankelijk gemaakt worden voor vleermuizen door een smalle opening tussen muur en betimmering. Het aanbrengen van boeiborden of andere gevelbetimmering dient bij voorkeur op 1,5 tot 1,7 cm afstand van de muur te gebeuren, waarbij de ruimte achter het boeibord toegankelijk is. Dit is eenvoudig te realiseren door geen onderste afdeklat aan te brengen of slechts over een gedeelte van de gevelbetimmering.

Figuur 5. Voorbeelden houten betimmeringen

oktober 2012

Fotografie: Rudmer Zwerver

Vormgeving:
Joop Striker, Assen